

Tulevaisuuden ympäristölainsäädäntö?

SYS-syyspäivät 15.9.2022

**Johanna Korpi, ympäristöministeriö
lainsäädäntöjohtaja**

Ympäristöministeriön kysely oikeustieteilijöille

- Halusimme kysyä oikeustieteen tutkijoilta näkemyksiä ympäristölainsäädännön tulevaisuuden kehittämisen tarpeista.
- ”Ympäristölainsäädännön ratkaisuja kestävyysmurroksen edistämisessä” -kysely toteutettiin virtuaalisena ja anonyyminä paneelina maaliskokuussa 2022. Kutsu paneeliin lähetettiin reilulle 40 oikeustieteen tutkijalle.
- Saimme paitsi näkemyksiä ympäristölainsäädännön kehittämisen tarpeista ja mahdollisuuksista, myös suosituksia ja vinkkejä relevanteista viimeaikaisista tutkimuksista sekä runsaasti de lege ferenda –ehdotuksia.
- Kysely toteutettiin yhtenä osana ympäristöministeriön strategian valmistelua ja sen toteuttamisen tueksi.

Kysyimme...

- Konkreettiset uudistustarpeet, kestävyysmurroksen hidasteet ja sääntelyaukot?
 - Mikä on ehdotettujen uudistusten keskinäinen tärkeys- ja aikajärjestys kestävyysmurroksen ja/tai vihreän siirtymän kannalta?
- Mitä erityisiä muutostarpeita on siinä ohjauskeinovalikoimassa, jolla ympäristöhaasteisiin pyritään tällä hetkellä vastaamaan?
 - Missä teemoissa olisi kiireellisin tarve ohjauskeinovalikoiman laajentamiseen?
- Miten ympäristölainsäädännöllä voitaisiin edistää uudenlaisia toimintamalleja ja innovaatioita?
- Millä konkreettisilla lainsäädäntötoimilla kiertotaloutta voitaisiin edistää?
- Liittyykö vihreään siirtymään oikeudenmukaisuus- tai yhdenvertaisuushaasteita ja millaisin keinoin niitä voitaisiin ratkaista?

....

Millaisia kestävyysmurrosta edistäviä uudistamistarpeita on ympäristölainsäädännössä?

Vastauksissa nousi yleisesti esiin...

- Erityisesti uudistuksia vaatisi ympäristönäkökulmien ja –tavoitteiden sisällyttäminen muuhun (kuin ympäristö)lainsäädäntöön.
- Useissa vastauksissa kiinnitettiin huomiota ympäristölainsäädännön fragmentoitumiseen, jonka nähtiin rajoittavan kestävyysmurroksen edellyttämää kokonaisvaltaista lähestymistapaa. Pidettiin tarpeellisena:
 - ⇒ kestävyystavoitteiden kytkeä johdonmukaisesti eri lakien ohjauskeinoihin
 - ⇒ ilmastonmuutos- ja monimuotoisuustavoitteiden läpileikkaavuutta ”Kaikkien lakien tavoitepykäliin olisi kirjattava nämä kaksi asiaa”
 - ⇒ ympäristölainsäädäntökokonaisuuden uudistamista kohti eri ympäristölakien vuoropuhelua
- Ympäristölainsäädäntöön kaivattiin nykyistä selvempää kiinnittymistä ympäristöperusoikeuden ympärille.
- Lainvalmistelun ja päätöksenteon prosesseissa entistä paremmin huomioon moninäkökulmaisuus ja yhteistoiminnallisuuden tarpeet.

Millaisia kestävyysmurrosta edistäviä uudistamistarpeita on ympäristölainsäädännössä?

Ympäristöllisistä lupamenettelyistä vastauksissa mm....

- Todettiin, että luvitus kokonaisuutena on merkittävä ympäristölainsäädäntöä koskeva kysymys ja keskeistä on sen nopeuttaminen vaarantamatta ympäristöarvoja.
- Tunnistettiin, että perustuslaista ja unionioikeudesta johtuvat osallistumisvaatimukset asettavat lupaprosesseille merkittäviä reunaehtoja.
- Pidettiin tärkeänä eri ympäristökriisien torjuntatoimien välisten ristiriitojen huomioimista luvitusprosesseissa.
- Ympäristöllisiin lupiin liittyvien menettelyjen yhtenäistäminen nousi esille: kohti aitoa yhden luukun mallia.
- Myös ympäristötiedon merkitys nostettiin lupa-asioissa esiin ja kaivattiin selkeämpää sääntelyä siitä, millaista ympäristötietoa eri lupa- ja muissa prosesseissa tarvitaan.

Miten ympäristölainsäädännöllä voitaisiin edistää uudenlaisia toimintamalleja ja innovaatioita?

Vastauksissa nousi esiin...

- Kestävyystavoitteiden saavuttamisen ja erityisesti kiertotalouden keskeiseksi kysymykseksi nousee innovaatioiden hyödyntäminen ja niihin kannustaminen.
- Perinteisesti ymmärrettyä innovaatioiden edistämistä ympäristösäätelyn ei juuri nähty tunnustavan. Relevanttia onkin kysyä, mitkä ovat ne oikeudelliset mahdollisuudet ja rajoitukset, joita lainsäädäntö asettaa?
- Useissa vastauksissa katsottiin, että tiukkeneva säätely on innovoinnin ”avain” asettaessaan toiminnalle selkeän suunnan
 - ⇒ Vaatimustason pitäminen korkealla ja luovien ratkaisujen mahdollistaminen. ”Kun tavoitteet ovat kunnianhimoisia, ratkaisumalleissa voisi olla joustoa”. Tavoitteiltaan tiukkenevan säätelyn nähtiin luovan kannusteen esimerkiksi uusiutuviin energialähteisiin ja uusiin tekniikoihin.
- Innovaatioita nähtiin edistettävän myös yhteistoiminnallisuuden kautta.

Ohjauskeinopaletti?

- Useissa vastauksissa kiinnitettiin huomiota laajan ohjauskeinovalikoiman tarpeeseen. **Tulisi pystyä luomaan polku, jossa useat eri ohjauskeinot tönivät samaan suuntaan...**
- Kiireellisin tarve ohjauskeinovalikoiman laajentamiseen nähtiin olevan ilmasto- ja luontonäkökulman aidolla yhdistämisellä.
- Entistä rohkeammin käyttöön taloudellista ja informaatio-ohjausta sekä erilaisia sopimuksellisia instrumentteja. Myös itsesääntelyn ja valvonnan merkitys osana kokonaisohjausta tunnistettiin.
- Kompensaatio ohjauskeinona korostui, erityisesti ekologinen kompensatio. Kompensaatiojärjestelmiä ehdotettiin mietittävän myös muilla soveltamisaloilla.
- Sopeutuvaa ohjausta peräänkuulutettiin: ohjauskeinojen muutosten ja uusien keinojen käyttöönoton tulisi olla nopeaa erityisesti sellaisilla aloilla, joilla on vaara, ettei asetettuja tavoitteita saavuteta.
- Tuomioistuimien roolin osana järjestelmää nähtiin jatkossa entisestään vahvistuvan.

Saatuja uudistusehdotuksia...

Hankkeiden yhteisvaikutusten hallinnan parantaminen

Ympäristölainsäädännön yhtenäistäminen (eri keinoin)

Hajapäästöjen sääntely

Luontokadon ehkäisemisen ohjauskeinojen laajentaminen

Yhden luukun lupa

YVA:n vaikutuksen vahvistaminen

Kokonaiskuormituksen sääntely

Do no significant harm -periaate lainsäädäntöön

Ekologisen kompensaaion soveltamisalan laajentaminen

Ilmastonmuutoksen hillintä lupalainsäädännössä

Kulutuksen ohjaaminen

Päästökaupan laajempi soveltaminen (kansallinen)

Luonnon kokonaisheikentämättömyysvelvoite

Säännökset vesienhoidon ympäristötavoitteista

Ympäristöministeriön uudistettu strategia kurkottaa vuoteen 2035. Ympäristöministeriön työssä painottuvat muun muassa: ekologisen kestävyyskriisin kokonaisvaltaiset ratkaisut, vihreän siirtymän johtaminen sekä päätöksenteon ja sääntelyn johdonmukaisuus.

<https://ym.fi/strategia-ja-tavoitteet>

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment